herpy

GECKOR

Central American banded gecko

Coleonyx mitratus

Coleonyx mitratus är en smal, nattaktiv markgecko från skogsbotten i Centralamerika, med rörliga ögonlock, små klor och mörka och ljusa tvärband. Den liknar en liten version av *Eublepharis macularius*, blir 10-18 cm och lever av insekter. Den är lugn och lätt att hålla, men torkar lätt ut och behöver ett ljummet terrarium med en fuktig håla.

Familj: Eublepharidae Tidigare namn: *Brachydactylus mitratus; Eublepharis dovii*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**10-18 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**8-12 år**
Aktiv	**I skymningen och på natten**
Levnadssätt	**Marklevande och grävande**
Biotop	**Torrskog och regnskog**
Svårighetsgrad	**Nybörjare**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**60 × 30 × 30 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**24-28 °C**
Värmeplats	**30-32 °C**
Temperatur, natt	**18-22 °C**
Luftfuktighet	**40-60 %**
UVB	**Valfritt**
Föda	**Insekter**
Hålls	**Ensamma, parvis eller en hane med flera honor**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Kullstorlek	**1-2 ägg**
Inkubation	**70-80 dagar** vid 27-29 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Coleonyx mitratus hör till ögonlocksgeckorna (Eublepharidae), samma familj som *Eublepharis macularius*. Den har därför rörliga ögonlock och inga fästlameller under tårna, och huden är finkornig med utspridda, större knölar. Artnamnet är latin och betyder med huvudband, efter det ljusa tvärbandet baktill på huvudet.

Ungarna har breda, mörka tvärband åtskilda av smala, ljusa band, och teckningen förändras när djuret växer. Hos vuxna blir de mörka banden oregelbundna, och sidorna blir fläckiga. Svansen är ungefär lika lång som kroppen. Hanarna blir upp till 91 mm från nos till kloak och honorna upp till 88 mm, så den sammanlagda längden når högst omkring 18 cm. De flesta vuxna blir 10-13 cm. Hanen känns igen på en utbuktning vid svansroten och tydliga porer mellan bakbenen.

Arten beskrevs av Wilhelm Peters 1863 efter ett djur från Costa Rica. En tid gick den också under namnet *Eublepharis dovii*, som sedan slagits ihop med *Coleonyx mitratus*. Den har räknats som den mest ursprungliga av *Coleonyx*-arterna som har knölar mellan de små fjällen i huden.

I terrariet är den en lugn och nyfiken liten jägare som gömmer sig på dagen och kommer fram när det blir mörkt. Den tål bara lite hantering, och svansen går lätt av.

Utbredning och livsmiljö

Arten lever i Guatemala, El Salvador, Honduras, Nicaragua och Costa Rica. Typlokalen är Costa Rica utan närmare platsangivelse. Ett fynd i Panama bygger på ett enda djur och räknas inte med.

Det finns fynd från flera platser i Honduras, bland annat vid San Pedro och Ticamayasjön, från El Salvador, från Costa Ricas centrala högland kring San José och Turrialba och från ön Chira i Nicoyabukten. Ett nyare fynd kommer från El Paraíso i sydöstra Honduras. Kartan visar den naturliga utbredningen, och prickarna är registrerade fynd.

> **Naturlig utbredning:** Guatemala, El Salvador, Honduras, Nicaragua och Costa Rica.

LIVSMILJÖ

Geckon är en nattaktiv markbundet levande art som framför allt finns på skogsbotten. I Honduras lever den i låg, buskig skog med cohunepalmer på 150-300 meters höjd, i torra löv under stora träd och bland nedfallna löv i torrt lågland upp till omkring 490 meters höjd. I Costa Rica lever den bland annat i myrstackar på platån vid San José.

Arten lever både i fuktig skog och i halvtorra trakter, men alltid i mikroklimat som lövlager, myrstackar och hålor, som håller sig svalare och fuktigare än luften omkring. Temperatur och fukt på livsmiljöerna har inte mätts.

Skötsel

TERRARIET

Ett enskilt vuxet djur kan hållas i ett terrarium på minst 60 × 30 × 30 cm (längd × bredd × höjd), och för en hane med ett par honor eller en liten grupp är omkring 90 × 45 × 45 cm ett bra mått. Bottenytan betyder mer än höjden, för geckon går på marken. Par kan hållas i mindre plastlådor, men större är alltid bättre.

Botten ska vara tillräckligt djup för att djuret ska kunna gräva, helst 5 cm eller mer. Kokosfiber blandad med sand eller gödselfri jord fungerar bra, och det gör även torv och vermikulit i förhållandet 1:1. Ge många gömställen: korkrör, korkbark, platta stenar och omvända blomkrukfat. Tunga stenar ska stå direkt på terrariets botten och inte på bottenlagret, så att de inte kan välta när geckon gräver.

Gör minst ett fuktigt gömställe med fuktig kokosfiber. Locket ska sluta tätt, för djuren är snabba. Undvik torkad sphagnum som botten eller i gömställen: andra *Coleonyx*-arter kan dö av att svälja mossfibrer under hudömsningen, och kokosfibrer är skonsammare.

TEMPERATUR

Håll 24-28 °C i terrariet på dagen med ett varmt område på 30-32 °C, och låt temperaturen sjunka till 18-22 °C på natten. Arten föredrar en kroppstemperatur på omkring 25 °C på morgonen och 28 °C på kvällen.

Värm hellre med en värmematta eller värmetejp under en del av botten än med en lampa, eftersom lampor torkar ut terrariet. Styr värmen med en termostat och mät i båda ändar. Ligger geckon ständigt vid värmen är det för kallt, och söker den bara det svalaste hörnet är det för varmt.

Läs mer: Värme och temperatur

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Fukt är den viktigaste punkten i skötseln. Arten förlorar omkring fem gånger så mycket vatten genom huden som *Coleonyx variegatus* och nästan sex gånger så mycket som *Eublepharis macularius*, och uttorkning är en av de vanligaste orsakerna till att djuren dör för tidigt. Luften i rummet får gärna vara torr, men botten ska hela tiden vara fuktig, helst med en gradient från ganska fuktig i den ena änden till knappt fuktig i den andra, så att djuret själv kan välja.

Luftfuktigheten i terrariet ska ligga på 40-60 %. Spraya varje eller varannan dag, så att en del av botten och lite av rutan blir fuktig, men undvik stillastående, våt luft och mögel. Ett fuktigt gömställe med fuktig kokosfiber hjälper vid hudömsningen, och honan använder det gärna för äggläggning. Ställ fram en låg skål med färskt vatten och byt det dagligen. En liten bit kork i skålen ger foderinsekter en väg upp om de ramlar i.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Arten är nattaktiv och behöver inget särskilt ljus. UVB är inte nödvändigt när insekterna pudras med kalk och D3-vitamin, men ett svagt UVB-ljus kan användas. Ger du UVB, använd ett svagt rör för skuggdjur över en del av terrariet, byt till kalk utan D3-vitamin, och se till att djuret alltid kan dra sig tillbaka i skugga och gömställe.

Ge en fast dygnsrytm med 10-12 timmars ljus, gärna lite kortare på vintern. Ljuset behöver inte vara starkt, och på natten ska det vara mörkt.

Läs mer: Ljus och UVB Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

UTFODRING

Geckon lever uteslutande av insekter. Mjölmaskar i lämplig storlek är ett bra grundfoder, även till andra *Coleonyx*, och syrsor och dubiakackerlackor ger omväxling. Vaxmasklarver och smörmaskar är feta och bara en sällsynt godbit. Insekterna får inte vara längre än avståndet mellan djurets ögon, det vill säga omkring 3 mm för nykläckta ungar och 6 mm för vuxna.

Ungar matas varje dag, vuxna varannan dag eller 3-4 gånger i veckan. Ge 6-10 små insekter åt gången och lite fler om de alla äts upp direkt. Ta bort uppätna syrsor som blivit kvar, så att de inte gnager på geckon medan den vilar.

Ge foderdjuren bra föda ett dygn eller två innan de serveras. Pudra all föda med ett komplett kalk- och vitamintillskott vid varje utfodring, eller använd kalk vid de flesta utfodringar och multivitamin en gång i veckan. Använd kalk med D3-vitamin, om inte djuret får UVB. Ställ gärna in en liten skål med kalk i terrariet.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel

BETEENDE OCH HANTERING

Geckon är lugn, men inte ett djur för daglig hantering. Den tål lite hantering och kastar svansen om den blir gripen, så ta aldrig tag i svansen. Låt den gå från hand till hand nära en mjuk yta, tvätta händerna före och efter, och ge nya djur ett par veckor i fred.

Två hanar får inte hållas tillsammans, för de slåss. En hane kan hållas med en eller flera honor, och djuren slåss sällan och delar gärna gömställe. Honor kan dock stressa varandra, både med och utan hane, så det säkraste är att hålla arten enskilt eller i par med känt kön. Håll utkik efter bett och saknade svansar, och skilj djuren åt om det blir oro.

På dagen ligger geckon i sitt gömställe och kommer först fram när det blir mörkt. Då smyger den runt på marken och lurar in sig på bytet, och både rörelser och beteende påminner om en liten varan.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanen har en utbuktning vid svansroten och tydliga porer mellan bakbenen, så könet är lätt att se hos vuxna djur. Honan är ofta något större än hanen. När arten blir könsmogen är inte dokumenterat.

Sätt bara en hona i avel när hon är fullvuxen och i god kondition. Honor bör inte lägga ägg för tidigt, eftersom de först måste bygga upp kroppsmassa och reserver. Äggläggningen tär på kalken, så ge henne gott om kalk och insekter under hela säsongen.

PARNING

En vinterpaus kan få djuren att föröka sig. Stäng av värmen i omkring åtta veckor på vintern, och låt djuren vila vid 17-19 °C utan foder; rådet är lånat från de ökenlevande *Coleonyx*-arterna. Håll botten fuktig hela tiden.

Sätt hanen hos honan i hennes terrarium och se efter om han är för hård mot henne. Ta ut honom om hon verkar stressad eller blir biten. Honan kan lagra sperma länge och lägga befruktade ägg minst ett år efter parningen, så låt inte djuren gå ihop slumpmässigt.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger två ägg åt gången, mer sällan ett, och äggen har ett mjukt skal. Hur många äggkullar hon lägger per år är inte dokumenterat.

Honan lägger gärna i det fuktiga gömstället eller i fuktig botten under kork. Fyll gömstället med fuktig kokosfiber och leta efter ägg varje morgon. Äggen flyttas försiktigt till en liten inkubationslåda. Tappar honan i vikt ska hon få en paus från avel.

INKUBATION

Lägg äggen halvvägs ner i lätt fuktig vermikulit eller perlit i en sluten låda med få lufthål, och vänd dem inte. Håll en stabil temperatur på 27-29 °C. Äggen kläcks efter 70-80 dagar vid 29 °C. Siffran är osäker, för ägg av den mindre *Coleonyx variegatus* kläcks efter omkring sex veckor vid samma temperatur.

En stabil temperatur är viktig. Hos *Coleonyx variegatus* dör många foster vid växlande 24-32 °C, medan stabila 27-29 °C ger låg dödlighet och en jämn könsfördelning. Om temperaturen påverkar könet hos den här arten är inte undersökt.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Ungarna är mycket små, och det kan vara svårt att hitta foder som är tillräckligt litet. Sätt dem i en liten låda med hushållspapper som botten, ett gömställe, ett fuktigt hörn och en låg vattenskål. Se till att de inte torkar ut.

Ge dem de minsta syrsorna eller bananflugorna, pudrade med kalk, och mata dem varje dag. Skilj ungarna åt om någon blir biten eller hållen nere. Väg dem regelbundet så att du kan följa tillväxten.

Hälsa och vanliga misstag

Arten är härdig när fukten är i ordning. Dessa problem ses hos små marklevande geckor och kan också drabba den:

- Uttorkning, om botten är torr och det inte finns ett fuktigt gömställe. Det är en av de vanligaste dödsorsakerna hos arten. Skrynklig hud och insjunkna ögon är varningstecken.
- Hudrester på tårna efter hudömsningen. Ge ett fuktigt gömställe och lossa resterna försiktigt med ljummet vatten, för tårna kan gå förlorade om resterna blir sittande.
- Förstoppning efter nedsvalt bottenmaterial. Undvik grova stycken och torkad sphagnum, och mata gärna med pincett.
- För lite kalk, särskilt hos honor i avel. Pudra fodret och låt honorna vila.
- Våt, stillastående luft och mögel, som ger svamp och hudproblem. Fuktig botten ska kombineras med luftväxling.
- Förlorade svansar efter hantering eller slagsmål.
- Parasiter hos vildfångade djur. Köp helst uppfödda djur.

Ett enda sjukt djur kan smitta en hel besättning, så håll nya djur i karantän i flera veckor, och sök veterinär med erfarenhet av reptiler om geckon tappar i vikt, inte äter eller verkar slapp.

Läs mer: Karantän och hygien Läs mer: Köp av djur: uppfödda djur, vildfångst och transport

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.